

La llei del gènere. Valeria Sarmiento / Raúl Ruiz

Amb la col·laboració de

**CINETECA
NACIONAL
DE CHILE**

Exiliats a França des del 1973, els cineastes xilens Valeria Sarmiento i Raúl Ruiz, mort el 2011, han creat cadascun una obra notable, i aquesta retrospectiva pretén posar en relleu les seves afinitats i diferències. A més de col·laborar mútuament en el muntatge i en el guió, les seves filmografies posen de manifest temes sovint semblants, que evoquen qüestions d'exili, identitat i colonialitat. De manera irònica, fins i tot paròdica, la subversió del gènere n'és sens dubte el fil conductor. Anar més enllà de la llei del gènere és un imperatiu, tant si es tracta de sèries culturals populars (melodrama, fotonovel·la, aventura, policíac, documental) com de la categoria del gènere en el sentit de construcció social, molt evident a les pel·lícules de Valeria Sarmiento per l'atenció prestada al paper de les dones. Sense pretendre ser exhaustiva en vista de les seves nombroses pel·lícules, ni inventar artificialment una parella de cineastes, l'objectiu d'aquesta retrospectiva és presentar aquelles obres seves poc vistes a Espanya, observar-ne les semblances i les diferències, i constatar el poder formal i polític del cinema en dos artistes amants de l'experimentació narrativa.

Érik Bullot

Programador del cicle

07-13

Le film à venir

**El tango del
viudo y su espejo
deformante**

Amelia

Lópes O'Neill

**Généalogies
d'un crime**

**L'inconnu de
Strasbourg**

Le cahier noir

Mistérios de Lisboa

La ville des pirates

Colloque de chiens

**El hombre cuando
es hombre**

**Un sueño como
de colores**

La femme au foyer

Habanera

Palomita blanca

Dialogue d'exilés

**Lettre d'un
cinéaste ou Le
retour d'un amateur
de bibliothèques**

**Ahora te vamos a
llamar hermano**

Het dak

van de walvis

**Tous les nuages
sont des horloges**

Querelle de jardins

**L'hypothèse du
tableau volé**

**El cinema inacabat
de Raúl Ruiz**

**Les instal·lacions
de Raúl Ruiz, per
Francisca García**

Dijous 2 / 20.00 h

Sala Chomón

Dissabte 4 / 21.00 h

Sala Chomón

cinéma suisse

Divendres 3 / 18.00 h

Sala Laya

Diumenge 5 / 21.00 h

Sala Chomón

FILMOTECA
ESPAÑOLA

INAUGURACIÓ

Sessió doble

Le film à venir *El film per venir*

RAÚL RUIZ, 1997. Int.: Abdelwahab Meddeb, Bernard Pautrat, Waldo Rojas, Edouard Waintrop, Gérard Vincent, Guy Scarpetta. França-Suïssa. VOSC. 9'. 35mm.

El tango del viudo y su espejo deformante

RAÚL RUIZ, VALERIA SARMIENTO, 1967-2020. Int.: Rubén Sotoconil, Claudia Paz, Luis Alarcón, Shenda Román, Luis Vilches. Xile. VE. 70'. DCP.

Interromput el 1967, el primer llargmetratge de Raúl Ruiz, *El tango del viudo*, es va considerar perdut durant molt de temps. Inspirat en un poema de Pablo Neruda, el film explica la història d'un vidu a qui s'apareix el fantasma de la seva dona. El treball de creació i restauració emprès per Valeria Sarmiento, després de descobrir sis bobines el 2016, és meravellosament inventiu. Restaurar vol dir invertir l'ordre dels temps? El film passat encara ha de venir, com suggereix el curtmetratge que obre la sessió?

 Presentació a càrrec de Valeria Sarmiento i Érik Bullo *el dijous 2*

VERITATS I MENTIDES (I) Amelia López O'Neill

VALERIA SARMIENTO, 1990. Int.: Laura del Sol, Franco Nero, Laura Benson, Jaime Vadell, Claudia di Girolamo. Xile-França-Espanya. VE. 93'. Arxiu digital.

En una ciutat imaginària que recorda Valparaíso, Amelia López O'Neill narra la singular i misteriosa història d'Amelia, una jove enamorada de Fernando, un home casat que es nega a abandonar la seva dona malalta. Paga a Amèlia cada cop que es troben, i amb aquest gest inicia un seguit de relacions problemàtiques i tràgiques. Jugant amb l'ambivalència i l'ambigüitat entre matrimoni i prostitució, veritats i mentides, malaltia i passió, la pel·lícula participa de l'esperit poètic del melodrama.

 Presentació a càrrec d'Érik Bullo *el divendres 3.*

Généalogies d'un crime

Genealogies d'un crim

RAÚL RUIZ, 1997. Int.: Catherine Deneuve, Michel Piccoli, Melvil Poupaud, Bernadette Lafont, Andrzej Seweryn. Portugal-França. VOSC. 109'. DCP.

Una psicoanalista convençuda de les tendències criminals del seu nebot l'observa durant anys abans que aquest la mati. Combinant situacions detectivesques i jocs de miralls, la pel·lícula anuncia un nou cicle en l'obra de Raúl Ruiz, marcat per construccions narratives més tenses, la presència d'actors famosos i produccions ambiciosos sense abandonar el caràcter còmic de les històries i les situacions desconcertants, en l'esperit del surrealisme.

L'inconnu de Strasbourg

El desconegut de Strasbourg

VALERIA SARMIENTO, 1998. Int.: Ornella Muti, Charles Berling, Johan Leysen, Christian Vadim. França. VOSC. 100'. 35mm.

En un laberint de falsos pretextos, *L'inconnu de Strasbourg* és ple de pistes falses. Un accident de cotxe ha deixat Jean-Paul amb amnèsia. Qui és? És realment Christian Vogel? Els indicis són enganyosos. Es tracta d'una maquinació de la qual és víctima? Qui enganya a qui? Rodada a la ciutat d'Estrasburg, transformada en un trompe-l'oeil, la pel·lícula desbarata amb murrieria la trama policíaca per fregar el fantàstic.

LABERINTS FICTICIS (I)

Le cahier noir El quadern negre

VALERIA SARMIENTO, 2018. Int.: Lou de Laâge, Stanislas Merhar, Niels Schneider, Jenna Thiam, David Caracol. Portugal-França. VOSC. 103'. DCP.

Preqüela de *Mystères de Lisbonne*, de Raúl Ruiz, basada en una novel·la melodramàtica de Camilo Castelo Branco, *Le cahier noir* narra la vida d'una jove dida a finals del segle XVIII, víctima dels canvis de situació i dels girs inesperats que revelen la trajectòria d'una dona atrapada per les circumstàncies històriques. Valeria Sarmiento es mostra aquí com una colorista delicada per escenificar aquest melodrama històric.

Divendres 3 / 21.00 h

Sala Laya

Diumenge 5 / 18.00 h

Sala Chomón

Dissabte 4 / 18.00 h

Sala Chomón

Dimarts 7 / 21.30 h

Sala Laya

Dimecres 8 / 21.00 h

Sala Laya

Divendres 17 / 20.00 h

Sala Chomón

Dissabte 11 / 16.30 h
Sala Chomón

Mistérios de Lisboa *Misteris de Lisboa*

RAÚL RUIZ, 2010. Int.: Adriano Luz, Maria João Bastos, Ricardo Pereira, Clotilde Hesme, Afonso Pimentel, Albano Jerónimo. Portugal-França. VOSC. 276'. DCP.

Basada en una novel·la de l'escriptor portuguès Camilo Castelo Branco, aquesta vertiginosa pel·lícula, que explica una infinitat d'històries melodramàtiques, no deixa de girar en un vòrtex de falsos pretextos i girs inesperats. Les històries proliferen de manera de vegades arbitrària i infonen a l'espectador una mica de paròdia. Concebuda també en forma de sèrie per a televisió, la pel·lícula testimonia la passió del cineasta per l'esperit de la telenovel·la i el seu aferrament a la llengua portuguesa.

Diumenge 12 / 21.00 h
Sala Chomón

Dimecres 15 / 21.00 h
Sala Laya

La ville des pirates *La ciutat dels pirates*

RAÚL RUIZ, 1983. Int.: Hugues Quester, Anne Alvaro, Melvil Poupaud, André Engel, Duarte de Almeida, Clarisse Dole. Portugal-França. VOSC. 111'. 35mm.

Fruit d'un rodatge en gran part improvisat, en un lleu estalvi de producció, *La ville des pirates* està plena de diàlegs sibil·lins, citacions i efectes visuals. Què ens explica, aquesta pel·lícula? La trobada d'una minyona i un nen criminal? L'assassinat del seu promès? La fugida a l'illa dels pirates? El laberint de faules submergeix l'espectador en un estat de somnambulisme, reforçat per la llum enlluernadora dels paisatges, en què cada personatge sembla desdoblar-se en una pel·lícula d'aventures post mortem.

GÈNERE EN DISPUTA

Sessió doble

Colloque de chiens *Col·loqui de gossos*

RAÚL RUIZ, 1977. Int.: Eva Simonet, Robert Darmel, Silke Humel, Frank Lesne, Marie Christine Poisot, Hugo Santiago, Genevieve Such. França. VOSC. 22'. 35mm.

El hombre cuando es hombre

VALERIA SARMIENTO, 1982. RFA-França-Costa Rica. VE. 66'. Arxiu digital.

Rodada a Costa Rica, *El hombre cuando es hombre* documenta les relacions amoroses dels homes amb les dones i, en el curs de les trobades, per sota de la passió romàntica que es pretén, pinta un retrat mordaç i implacable del masclisme. La ironia i l'humor sorgeixen en el muntatge de les entrevistes, que desplacen el documental cap al pamflet polític. *Colloque de chiens* desconstrueix els estereotips de la fotonovel·la multipllicant els desconcerts del gènere.

Sessió triple

Un sueño como de colores

VALERIA SARMIENTO, 1973. Xile. VE. 10'. Arxiu digital.

La femme au foyer *La dueña de casa*

VALERIA SARMIENTO, 1975. França. VE. 23'. Arxiu digital.

Habanera

VALERIA SARMIENTO, 1985. Xile. VE. 54'.

Aquestes tres pel·lícules de Valeria Sarmiento són retrats de dones, siguin dues vedets d'un cabaret de striptease a Xile, la vida quotidiana d'una representant de la classe burgesa xilena exasperada per les manifestacions de suport a Salvador Allende, o la relació de les dones cubanes amb els homes. Tres pel·lícules amb una ironia que frustra les limitacions del documental en revelar una ironia càustica.

Dissabte 18 / 18.00 h

Sala Chomón

Dijous 23 / 17.00 h

Sala Chomón

CINETECA
UNIVERSIDAD de CHILE

Dimarts 21 / 18.00 h

Sala Laya

Dimecres 22 / 21.00 h

Sala Laya

CINETECA
UNIVERSIDAD de CHILE

JOCS DE SOCIETAT (I)

Divendres 24 / 21.00 h

Sala Laya

Divendres 31 / 18.00 h

Sala Laya

Diumenge 26 / 18.00 h

Sala Chomón

Divendres 31 / 21.00 h

Sala Laya

Palomita blanca

RAÚL RUIZ, 1973-1992. Int.: Beatriz Lapidó, Rodrigo Ureta, Luis Alarcón, Bèlgica Castro. Xile. VE. 125'. Arxiu digital.

Basada en el best-seller d'Enrique Lafourcade, la pel·lícula narra la relació entre Juan Carlos, d'origen burgès, i María, provinent d'un ambient modest. La pel·lícula es desenvolupa durant les eleccions presidencials i testimonia un moment de gran inestabilitat social. El muntatge final es va interrompre després del cop d'estat, i la pel·lícula, considerada perduda durant molt de temps, es va acabar el 1992. El fil narratiu, gairebé paròdic, s'interromp sovint amb escenes llargues i estranyes, com unes digressions.

Sessió doble

Dialogue d'exilés

RAÚL RUIZ (muntatge de Valeria Sarmiento), 1975. Int.: Françoise Arnoul, Daniel Gélin, Carla Cristi, Sergio Hernández. França-Xile. VOSC. 100'. DCP.

Lettre d'un cinéaste ou Le retour d'un amateur de bibliothèques

Carta de un cineasta o El retorno de un aficionado a las bibliotecas

RAÚL RUIZ, 1983. França. VOSC. 16'. Arxiu digital.

Dialogue d'exilés, la primera pel·lícula de Raúl Ruiz realitzada després de la seva arribada a França, mostra la situació quotidiana dels xilens exiliats a París, atrapats en picabaralles internes, problemes econòmics i preocupacions estratègiques. La pel·lícula va ser molt mal rebuda pel seu to cruel i irònic. Aquesta és una altra manera que el cineasta té de subvertir els gèneres canònics del cinema militant frustrant les expectatives ideològiques. *Lettre d'un cinéaste* narra el malenconiós retorn del cineasta a Xile deu anys després d'haver-ne marxat.

Sessió doble

Ahora te vamos a llamar hermano

RAÚL RUIZ, 1971. Xile. VE. 15'. Arxiu digital.

Het dak van de walvis

El sostre de la balena

RAÚL RUIZ, 1982. Int.: Willeke van Ammelrooy, Jean Badin, Fernando Bordeu, Herbert Curiel, Luis Mora, Amber De Grau. Països Baixos. VOSC. 90'. Arxiu digital.

Rodada el 1981 als Països Baixos, *El sostre de la balena* és una evocació imaginària de la Patagònia. Un antropòleg i la seva família fan amistat amb un multimilionari xilè que els convida a la seva finca, on coneixen dos indis yagans lectors de Spinoza. L'aventura lingüística i descolonial ja pot començar. Realitzada durant la campanya electoral de Salvador Allende sobre la situació del poble maputxe a Xile, *Ahora te vamos a llamar hermano* dona fe de la persistència del tema colonial.

EXPERIMENTACIONS (II)

Tous les nuages sont des horloges

Tots els núvols són rellotges

RAÚL RUIZ, 1988. Int.: Jessica Forde, Alain Sachs. França-Suïssa. VOSC. 57'. 16mm.

Raúl Ruiz va demanar a uns estudiants de cinema que inventessin i filmessin l'últim capítol d'una novel·la japonesa policíaca incompleta, sense revelar que l'autor era ell mateix. D'aquesta manera el cineasta qüestiona la creació, l'autor i el control narratiu. Un exercici metacinematogràfic que pren el títol d'un assaig del filòsof Karl Popper que contrasta la previsibilitat dels rellotges amb la naturalesa incontrolable dels núvols: una metàfora sobre l'ordre enfront l'atzar.

 Presentació a càrrec d'Érik Bullo.

Diumenge 26 / 21.00 h

Sala Chomón

Dimecres 29 / 20.30 h

Sala Laya

CINETECA
UNIVERSIDAD de CHILE

CINEMATHEQUE

Dijous 30 / 20.30 h
Sala Laya

Dimecres 29 / 17.00 h
Sala Chomón

Dijous 30 / 18.00 h
Sala Laya

Sessió doble

Querelle de jardins Baralla al jardí

RAÚL RUIZ, 1982. França. VOSC. 14'. Arxiu digital.

L'hypothèse du tableau volé

Hipòtesis del cuadro robado

RAÚL RUIZ, 1979. Int.: Jean Rougeul, Anne Desbois, Alix Comte, Jean Narboni, Alfred Bailou, Bernard Daillencourt. França. VOSC. 66'. Arxiu digital.

El film explica les elucubracions d'un col·leccionista que intenta desvelar el secret d'una sèrie incompleta de quadres escenificant quadres vius. La pel·lícula combina les tècniques de Raymond Roussel amb la prosa filosòfica de l'escriptor Pierre Klossowski, la veu del qual pot sentir-se en el curtmetratge *Querelle de jardins*, que obre la sessió.

 Presentació a càrrec d'Érik Bulloet i Francisca García.

XERRADES

El cinema inacabat de Raúl Ruiz, per Érik Bulloet

Vegeu-ne el comentari a la pàg. 47 (Aula de cinema).

 La xerrada està acompanyada d'una pel·lícula de George Clark sobre un projecte taiwanès de Raúl Ruiz: Double Ghosts (2018, 31 min).

Les instal·lacions de Raúl Ruiz, per Francisca García

Entre els anys 1990 i 1993, el cineasta xilè va presentar una sèrie d'instal·lacions artístiques en espais d'art contemporani als Estats Units, França i Espanya. D'aquest breu cicle creatiu en la prolífica carrera del cineasta no n'ha quedat res, tret d'alguns documents i testimonis repartits avui arreu del món. La conferència exhibeix els arxius de les instal·lacions i vincula algunes pel·lícules i el llibre *Poéticas del cine*, especialment en relació amb el lloc actiu de l'espectador en el programa ruizià.

El cicle continua al novembre.